Culture for Future
Planet A Collective

Průvodce klimatickým
vyprávěním v audiovizi

PŘÍBĚHY ZMĚNY

Klimatická změna zdaleka není pouze o číslech, grafech zvyšujících se teplot a křivkách rostoucích emisí. Je to příběh největší výzvy, které v současnosti společně čelíme. Plný nástrah, nebezpečí, ale i naděje a odhodlání. Příběh, který si vyprávíme a utváříme my sami.

Filmová tvorba má jedinečnou schopnost otevírat diskusi o změně klimatu způsobem, jakým to grafy, statistiky a neosobní čísla neumí – prostřednictvím příběhů. Ty dokážou vzbudit empatii, prohloubit porozumění, rozšířit představivost a nabídnout vize budoucnosti, o něž stojí za to usilovat. Takových příběhů vidíme zoufale málo. O to víc je nyní potřebujeme.

Pokud patříte k rostoucímu počtu tvůrkyň a tvůrců, kteří chtějí nasměrovat svůj talent k vyprávění největšího příběhu dneška, pak je tato brožura pro vás. Může vám být průvodcem tím pozoruhodným, co už vzniklo, a inspirací k další tvorbě.

Co je záměrem této publikace:

- **Inspirace a podpora:** Chceme inspirovat a podporovat kreativní profesionály ve filmovém průmyslu – ať už scenáristy, producenty nebo v jiných klíčových rolích – aniž bychom zasahovali do jejich umělecké svobody.

- **Autentické zobrazení výzev současnosti:** Chceme, aby se příběhy zabývaly otázkami, jako je změna klimatu a udržitelnost, autentickým způsobem bez klišé, aby zdůraznily jejich aktuálnost a inspirovaly k akci.

Kultura nám může sloužit jako navigátor, který ukazuje možné scénáře budoucnosti a směry, jimiž se můžeme vydat.

zdroj: Unsplash

JAKÉ PŘÍBĚHY O KLIMATU SE TOČILY A TOČÍ?

Jednoduchá odpověď zní: spíš žádné než nějaké. Z analýzy 250 nejpopulárnějších filmů z let 2013–2022 vyplynulo, že změna klimatu je v mainstreamové fikční tvorbě silně opomíjená. Objevuje se jen v 9,6 % těchto snímků. ▸1

To se ale začíná měnit. Stejná studie ukazuje, že zájem tvůrců i publika o klimatická témata roste – a s ním i jejich přítomnost ve filmových příbězích.

Filmové a televizní zpracování příběhů klimatické krize a jejích řešení se přitom v mnoha ohledech přímo nabízí – změna klimatu vytváří kulisu pro vyprávění plná napětí, rizik, silných emocí, střetů i zásadních rozhodnutí. Nechybí hrdinové ani padouši a v sázce jsou miliony osudů.

V 90 % oblíbených filmů, které formují náš obraz světa, klimatická změna vůbec neexistuje.

zdroj: Interstellar (2014)

Jeden příběh vládne všem

Když už se tvůrci filmové fikce na téma změny klimatu zaměří, téměř výhradně volí úzkou optiku katastrofických filmů (např. *Den poté, Deepwater Horizon*), postapokalyptických a dystopických světů (např. *Mad Max, Blade Runner*) nebo motiv „Planety B“ (např. *Interstellar, Půlnoční nebe*), kde je jedinou nadějí pro lidstvo útěk – na jinou planetu, do jiného světa nebo dimenze.

Téměř však chybějí příběhy, které by odrážely klimatickou realitu současnosti: postavy vyrovnávající se se složitými emocemi a volbami, jimž dnes čelí miliony lidí; společenské proměny, které už probíhají tady a teď. A co je možná nejzásadnější – takřka zcela chybí vize, které by ukazovaly řešení, odvahu a naději.

Příběhy o apokalypse mohou být strhující a umějí ukázat svět, kterému se chceme vyhnout. Příliš mnoho strachu ale může vést k paralýze. Více než 60 % mladých lidí má dnes z budoucnosti obavy a nevěří v její pozitivní vývoj. ▸2

Není se čemu divit, když nás zpravodajství denně informuje o zhoršující se situaci a jediné sdílené příběhy, které máme, jsou ty pesimistické. Právě proto potřebujeme celé spektrum vyprávění a scénářů. Ať už budoucnost přinese cokoli, nebude černobílá.

PUBLIKUM & KLIMATICKÁ ZMĚNA

Analýza 220 nejpopulárnějších filmů uvedených do kin v letech 2013–2022: Filmy, které v nějaké podobě tematizovaly změnu klimatu, vydělaly v kinech v průměru o 8–10 % více než ty, které téma nijak nezohledňovaly. ▸1

Změny chování směrem k udržitelnosti jsou ve společnosti stále častější – energeticky úsporná opatření, kompostování, šetrné zacházení s vodou nebo nakupování v second handech získávají na popularitě. ▸5

Většina české populace (71 %) vnímá, že klimatická změna v současnosti probíhá. Velká část veřejnosti zároveň považuje za závažný problém sucho (73 %), stav české krajiny (65 %) a dopad změny klimatu na Česko (62 %). ▸6

Film a televizi vnímá veřejnost jako důvěryhodný zdroj. ▸3,4

Navzdory rozšířenému přesvědčení, že téma změny klimatu diváky spíše odláká, čísla ukazují opak.

Satirický snímek K zemi hleď! (2021) zaznamenal po dvou týdnech od uvedení na streamovací platformě Netflix více než 150 milionů zhlédnutí, což z něj dělá dosavadního rekordmana této platformy. ▸7

Český seriál Limity sledovalo 959 tisíc dospělých diváků – to je více než čtvrtina všech, kteří měli v danou chvíli zapnutou televizi. Celkově zasáhl přes 2,8 milionu diváků starších čtyř let. ▸8 To je podobná sledovanost jako u třetí řady pořadu Peče celá země. ▸9

zdroj: K zemi hleď! (2023)

zdroj: Limity (2025)

JEDEN A MILION ZPŮSOBŮ

Klimatické motivy mohou mít různé podoby – od letmé zmínky až po hnací sílu celé epizody či filmu.

PLANET PLACEMENT

Environmentální témata jsou přirozeně vetknuta do prostředí, rekvizit nebo scénografie příběhu, aniž by musela být přímo řešena či výslovně zmíněna.

Case study: Odznak Vysočina (2022 –)
V poslední sérii tuzemského seriálu *Odznak Vysočina* jezdí jedna z hlavních postav služebním elektromobilem.

ZMÍNKY, DIALOGY

Klimatická změna nebo její souvislost je zmíněna v dialozích postav.

Case study: Základka Willarda Abbotta (2021 –)
Změna klimatu není žádný vtip – to ale neznamená, že se jí humor netýká. Například v populárním komediálním seriálu *Základka Willarda Abbotta*, se učitelka Ava v jedné z epizod ptá svého kolegy: „Proč je únor a venku je větší horko než v ďáblově zadku?“ Jacob jen suše odpoví: „Klimatická změna, víš jak…“ ▸11

POSTAVY

Jedna nebo více postav může do děje přirozeně vnést klimatickou perspektivu.

Case study: Lisa Simpsonová
Seriál *Simpsonovi* využívá kousavou satiru ke zkoumání společenských problémů – včetně změny klimatu. Environmentální témata obvykle zprostředkovává postava Lisy Simpsonové.

WORLD-BUILDING

Atmosféra příběhu nebo vnitřní stavba jeho světa bere v potaz klimatickou realitu, samotný děj se však nutně klimatem nezabývá.

Case study: Black Panther (2018)
Tvůrci ze studia Marvel představili ve sci-fi filmu *Black Panther* vizi udržitelného města budoucnosti. Ve světě Wakandy se objevují doškové střechy na mrakodrapech, rozšířené pěší zóny nebo koncept takzvaného města krátkých vzdáleností. ▸10

PŘÍBĚH

Změna klimatu (nebo její konkrétní rozměr či důsledek) tvoří jádro příběhu a je zásadní pro hlavní dějovou linku filmu či seriálu.

Case study: Od základu (2025)
Když v Coloradu vzplanou masivní lesní požáry, samotářský kovboj Dusty *(Josh O’Connor)* přichází o svůj rodný ranč a s ním i o vzpomínky, střípky rodinné historie i obživu. Kde lze najít odhodlání pro nový začátek? Mohou řešení nabídnout lidé, kteří se sami ocitli tváří v tvář stejným zdrcujícím požárům? Vyprávění se zaměřuje na sílu vzájemné pomoci a komunity po živelné katastrofě.

zdroj: Od základu (2025)

NAPŘÍČ ŽÁNRY I FORMÁTY

Protože změna klimatu zasahuje do všech oblastí života, může být součástí jakéhokoliv žánru. Klimatický rom-com? (Co se stane, když se aktivista zamiluje do dcery ropného magnáta?) Thriller, detektivka, rodinná komedie nebo politické drama? Klidně i akční dobrodružství – třeba s policejním týmem lovícím klimatické zločince. Příklady táhnou a nikdy jich není dost. Proto přidáváme malý „katalog“ snímků a projektů, které ukazují, jak různorodě se dá o klimatu vyprávět.

zdroj: Duna (2021)

Duna (2021)

Akční sci-fi drama, cli-fi (climate fiction)

Film *Duna*, natočený podle slavného románu Franka Herberta, se odehrává na extrémně suché planetě Arrakis, kde je voda cennější než zlato. Výraznými motivy příběhu jsou ekologický kolaps, kolonialismus nebo boj o přírodní zdroje i moc s nimi spojenou.

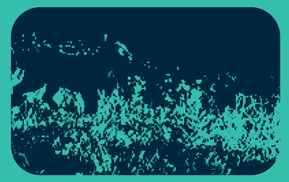

zdroj: Kočičí odysea (2024)

Kočičí odysea (2024)

Animovaný, dobrodružný film

Že není třeba všechno vylíčit a říct doslovně, dokazuje akademií oceněný němý snímek Kočičí odysea. Bajka vypravějící příběh o přátelství, které přes povodně přenáší. Hlavní kočičí protagonistka ztratila svůj domov v ničivé povodni a nachází útočiště na lodi obývané různými dalšími zvířaty. Navzdory svým odlišnostem se učí spolupracovat a čelí spolu nebezpečím a výzvám nejistého světa. Beze slov lze pochopit i to, co by se lidskou řečí popisovalo mnohem hůře.

zdroj: Chirurgové, S18E03 (2021)

Chirurgové - Žhavější než peklo (2021)

Seriálové drama z lékařského prostředí

Na Seattle udeřila rekordní vedra. Když náhle selže nemocniční klimatizace, chirurgové hledají cesty, jak udržet nemocnici v chodu.

zdroj: Láska je slepá (2023)

Láska je slepá (2023)

Vztahová reality show

Nenuceně se ekologická témata mohou objevit také v reality TV. V populární show *Láska je slepá* se například mezi účastníky objevila specialistka na čistou energii Taylor Kraus. ▸12 Jak její profese ovlivní rozhovory s potenciálními partnery? A najde v experimentu skutečnou lásku?

zdroj: Sucho (2024)

Sucho (2024)

Rodinné drama

Rodinné drama Bohdana Slámy zachycuje střet dvou sousedských rodin – zastánců životního stylu v souladu s přírodou a bohatého zemědělce, který skoupil okolní pozemky a hospodaří na nich za pomoci chemie. Ekologická témata se zde citlivě propojují s vyostřenými rodinnými a generačními vztahy, jejichž řešení zůstává na mladší generaci.

zdroj: Boj o moc, S03E05 (2021)

Boj o moc (2018-2023)

Satirický televizní seriál z prostředí ultrabohatých

Seriál *Boj o moc* sleduje bohatého mediálního magnáta Logana Roye a jeho rodinu, která se snaží udržet si kontrolu nad svým impériem. Logan čelí kritice za negativní dopady svého podnikání na životní prostředí – zejména zestrany svého bratra Ewana. Ten nakonec odkáže dědictví svého vnuka Grega organizaci Greenpeace poté, co Greg odmítne odstoupit z firmy. Tato dějová linie mimo jiné vyvolala skutečný nárůst zájmu o možnost odkázat Greenpeace v závěti peníze. ▸13

zdroj: Erin Brockovich (2000)

Erin Brockovich (2000)

Detektivní drama dle opravdového příběhu

Erin Brockovich je důkazem, že silné náměty pro úspěšné filmy s environmentální tematikou často najdeme přímo kolem sebe – ve skutečných příbězích dnešního světa.

Film vypráví o matce tří dětí *(Julia Roberts)*, která se na vlastní pěst pustí do odhalování ekologické katastrofy, způsobené činností elektrárny, která vážně dopadá na zdraví místních obyvatel.

5 TIPŮ PRO NOVOU VLNU KLIMA VYPRÁVĚNÍ

1. Udržitelné chování je běžnou součástí našich životů
Když se kolem sebe rozhlédnete, uvidíte, že alespoň trochu odpovědně a s ohledem na přírodu už žije takřka každá česká domácnost. Lidé běžně třídí odpad, šetří vodou, opravují staré věci, kompostují… Vědomě se k udržitelnosti hlásí tři čtvrtiny tuzemských rodin. ▸5

Takže už dávno nejde o trend, ale o každodenní standard, což by se mohlo promítnout i do vyobrazení filmových postav. Ve společnosti navíc přibývá těch, kteří se pouštějí do větších kroků: přechází na obnovitelné zdroje energie a investují do elektromobilů nebo jiných ekologických technologií.

2. Vyvarujme se zelených klišé
Vyobrazení rozzuřených klimatických aktivistů a tajících ledovců už jsme viděli víc než dost. Skuteční lidé žijící v době změny klimatu přitom nejsou jednorozměrní a rozhodně se nejedná o jednolitou skupinu. Klima se netýká jen vědců a aktivistů. Od místní farmářky po souseda učitele – život každého z nás ovlivňuje klimatická změna různě, a tak si i filmy o ní říkají o pestrost a rozmanitost.

A co se týče témat? Klimatická změna, její dopady i příčiny souvisí s mnoha oblastmi našeho života.

Bydlením, energiemi, prohlubováním již existujících nerovností, zdravím, sportem, módou i jídlem… Proč tedy nezačít prozkoumávat vzájemné souvislosti i před kamerou?

3. Lokální příběhy táhnou
Příběh klimatické změny se odehrává po celé planetě, ale dost pravděpodobně si její vyobrazení spojujete spíše s deštnými pralesy a krajinami ledu než s českou pahorkatinou. O velká i malá plátna si ale stejně tak jako Amazonie říkají třeba i lesy na Vysočině, které zasáhl kůrovec, jemuž změna klimatu a sucho nahrává, nebo příběhy všedních hrdinů a hrdinek navracejících po celé republice vodu do vysušené krajiny.

Vykreslování komplexních emocí, které máme s klimatem spojeny, může vést nejen k pestřejšímu a hlubšímu uchopení postav, ale také k tomu, že se diváci a divačky ve svém vlastním prožívání nemusí cítit samotní.

zdroj: Parazit (2019)

Oscarový film Parazit ukazuje, jak klimatická změna prohlubuje sociální nerovnosti. Příkladem je scéna, kdy povodeň vypraví suterénní byt chudé rodiny, zatímco obyvatel vily na kopci se nedotkne.

5. Moralizování, poučování a vyvolávání pocitů viny vstup zakázán
V kontextu klimatické změny nikdo není dokonale udržitelný. V současných podmínkách to jednoduše nejde. Proto ani vyvolávání pocitů viny, moralizování a didaktické předčítání z příručky domácího environmentalisty nebude fungovat.

Místo toho se můžeme zaměřit na to všechno, o co se můžeme snažit, i když to nebude dokonalé.

PŘÍLEŽITOSTI: FINANCOVÁNÍ, FELLOWSHIPS A JINÉ

NRDC Climate Storytelling Fellowship
Fellowship NRDC na vyprávění příběhů změny klimatu ve spolupráci s Black List, NBCUniversal CAA Foundation, Redford Center uděluje třem stipendistům grant ve výši 20 000 $ na podporu scénáře k celovečernímu filmu nebo pilotního dílu seriálu, který se poutavým způsobem zabývá tématem klimatické změny. Stipendisti dále získají kreativní mentorství od zavedených scenáristů.

Redford Center
Grantový program Redford Center Grants je navržen tak, aby podporoval celovečerní dokumentární filmy a epizodickédokumentární seriály zaměřené na životní prostředí v jakékoli fázi vývoje, produkce nebo postprodukce. Poskytujefinancování, přístup k síti odborníků z oboru a environmentálních expertů, profesní rozvojový pobyt a možnost požádat ofinanční prostředky na druhý rok.

Climate Spring
Climate Spring je mezinárodní fond pro rozvoj hraného i nehraného obsahu. Investuje do vývoje nových, komerčně perspektivních televizních a filmových pořadů, které se zabývají tím, jak reagujeme na environmentální krizi. Fond investuje do zavedených kreativních nebo produkčních společností a poskytuje jim financování a poradenství. V současnosti se primárně zaměřuje na obsah v angličtině (USA, Velká Británie, Austrálie), ale stále častěji působí napříč Evropou.

Kromě kontinuálně probíhající možnosti pitchingu námětů Climate Spring také každoročně organizuje (spolu s BBC Writers, Torino FilmLab a Film London) program na vývoj námětů The Hot House. Pro hlubší pochopení práce s obsahem scénáře z pohledu klimatu pravidelně organizují i osmitýdenní online program profesního rozvoje Changing Climate Narratives 2025.

The Doc Society: Climate Story Labs
Doc Society se věnuje podpoře vzniku dokumentárních snímků a příběhů s cílem prosazovat klimaticky spravedlivou a biologicky rozmanitou budoucnost.

KNIHOVNA
DALŠÍ INSPIRACE

The Stories We Need: Climate Spring's Storytelling Guide from Apocalypse to Regenerative Futures
Průvodce vyprávěním klimatických příběhů od Climate Spring byl napsán pro scénáristy a scénáristky (a ve spolupráci s nimi) s cílem rozvíjet debatu o mnoha podobách, které může vyprávění klimatických příběhů mít.

NRDC: Rewrite the Future Tip Sheet
V seznamu tipů NRDC Rewrite the Future najdete zdroje a otázky, které můžete zvážit při přípravě projektu, chcete-li v něm reflektovat klima a environmentální problematiku.

Futerra's Stories to Save the World Guide
Průvodce komunikační agentury Futerra představuje devět možných rámování příběhů o změně klimatu: od dystopie (rámec Frankenstein) po dobrodružnou výzvu a zdůrazňování role komunity (rámec Pán Prstenů).

Good Energy: Playbook for Screenwriting in the Age of Climate Change
Digitální průvodce vyobrazení klimatické změny na obrazovce, včetně inspirace pro náměty, profily postav, konkrétní ukázky řešení, nebo projekce budoucnosti.

Green Production Guide: Sustainability on Screen - Character Choices, Climate World Building & Settings
Inspirace o udržitelných opatřeních v jednotlivých oblastech života.

zdroj: Princezna Mononoke (1997)

„Scénáristé a dramaturgové mají moc nejen vytvářet příběhy, které rezonují s aktuálními problémy, ale i inspirovat k hledání nových řešení. Jejich práce formuje kulturní a společenský kontext, což se promítá do toho, jak si představujeme naši budoucnost.

Příběhy, které si vyprávíme dnes, tak mohou být tím, co určí, jak bude život na naší planetě vypadat zítra.“

ZAUJALO VÁS TÉMA CLIMATE STORYTELLINGU? NEVÁHEJTE SE NA NÁS OBRÁTIT!

PLANET A COLLECTIVE

CULTURE FOR FUTURE

Planet A Collective

Planet A Collective je kolektiv greenfilming konzultantů*tek, který se zaměřuje na podporu environmentální udržitelnosti v rámci audiovizuálního sektoru. Úzce spolupracuje s předními tuzemskými televizními stanicemi (TV Nova, Česká televize) nebo nezávislými producenty, a to buď na konkrétních projektech (českých i zahraničních) nebo v rámci Platformy udržitelné audiovize, kde usiluje o dlouhodobé změny na strukturální úrovni. ▸ www.planetacollective.eu

Culture for Future

CFF je platformou ARCHY+ pomáhající umělcům a umělkyním adresovat téma klimatické změny v jejich tvorbě. Poskytuje nástroje, informace a propojení s experty a expertkami v oblastech komunikace a životního prostředí, zajišťuje kontinuální mentoring, networking a vytváří či vyhledává příležitosti k tvorbě a vzniku uměleckých děl s environmentální tematikou. ▸ www.cultureforfuture.cz

Josefína Nedvědová josefina.nedvedova@archa-plus.cz
Anna Tabášková anna@planetacollective.cz

Grafická úprava
Laura Morovská, Milan Nedvěd

Zdroje

▸1 https://www.theclimaterealitycheck.com/#reality-check
▸2 Hickman, C., Marks, E., Pihkala, P., Clayton, S., Lewandowski, R. E., Mayall, E. E., Wray, B., Mellor, C., & Susteren, L. van. (2021). Climate anxiety in children and young people and their beliefs about government responses to climate change: A global survey. The Lancet Planetary Health, 5(12), e863–e873. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/S2542-5196(21)00278-3
▸3 https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024
▸4 https://www.gov.uk/government/statistics/beis-public-attitudes-tracker-autumn-2022
▸5 Průzkum: České rodiny žijí udržitelně. Šetří jim to peníze - Tiskové zprávy I Detail I Generali Česká pojišťovna. (2025, April 8). Generali Česká Pojišťovna. https://www.generaliceska.cz/detail-tiskove-zpravy
▸6 https://institut2050.cz/ceskeklima2024
▸7 https://variety.com/2022/film/news/dont-look-up-netflix-weekly-viewing-records-1235147910/
▸8 https://x.com/CzechTV/status/1896497561365528787
▸9 https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/sledovanost-a-data-o-vysilani/rekordy/
▸10 https://www.architecturaldigest.com/story/the-real-lifepossibilities-of-black-panthers-wakanda-according-to-urbanists-and-city-planners
▸11 https://www.green4ema.org/impact-network-blog/2024/3-ways-abbott-elementary-and-quinta-brunson-show-sustainability-on-screen
▸12 https://yaleclimateconnections.org/2024/09/five-things-we-hope-this-love-is-blind-contestant-says-about-climate-change/
▸13 https://www.theguardian.com/environment/2021/nov/27/successions-plot-twist-prompts-thousands-to-leave-money-to-greenpeace-in-their-wills
▸14 https://www.climatementalhealth.net/resources
▸15 https://blcklst.com/programs/2025-nrdc-climate-storytelling-fellowship
▸16 https://www.redfordcenter.org/work/redford-center-grants/
▸17 https://www.climate-spring.org/contact#pitch
▸18 https://climatestoryunit.org
▸19 https://www.climate-spring.org/latest/the-climate-stories-we-need---climate-springs-storytelling-guide-from-apocalypse-to-regenerative-futures
▸20 https://www.nrdc.org/sites/default/files/2024-02/RTF-Tip-Sheet-021224.pdf
▸21 https://futerra-assets.s3.amazonaws.com/documents/StoriesToSaveTheWorld_f3cmn4j.pdf
▸22 https://www.goodenergystories.com/playbook
▸23 https://greenproductionguide.com/wp-contentuploads/2023/01/Sustainability-on-Screen-White-Label.pdf